

Szociálpolitikai gondoskodás és a diákság.

Minden szociálpolitikának bevallott célja azoknak a hátrányoknak és bajoknak a kiegyenlítése, illetve ellensúlyozása, amelyek egyes embereket vagy embercsoportokat a létért való küzdelem során *önhibájukon kívül*, emberi gondossággal el nem hárítható *társadalmi* vagy *természeti körülmények* közrehatása folytán érik.

Ily gondoskodásra elsősorban és legfőképpen azoknak van szükségük, akiket a termelés terén betöltött szerepük csupán *egyik napról a másikra* tud a létharc gondjain átsegíteni, akik fáradtságos testi vagy szellemi munkájukkal csakis a *létminimumot* tudják maguknak és hozzátartozóiknak biztosítani, de a bekövetkező bajokkal és károsodásokkal szemben megfelelő tartaléktökével felvértezve nincsenek.

Ez a gondoskodás történhetik *önsegélyezés* útján, amikor az előre nem látott esemény folytán bekövetkezett kár a közösség tagjai között való megosztás folytán aránylag könnyebben viselhető el s történhetik *állami* vagy *társadalmi beavatkozással*, amikor magasabb érdekek követelik hogy a gondoskodás alá vont egyének a káros kihatások súlyosabb következményeitől megóvassanak.

Az alapvető különbség azonban nem a gondoskodó alany személyében, hanem a gondoskodás *módjában* van. Az előállható számos, sokszor talán csak fokozatbeli különbségeket e téren, két élesen elhatárolt csoportba tömöríthetjük, amikor egyszerűség kedvéért is a gondoskodásnak *extenzív* és *intenzív* fajairól fogunk szólni. Az elsőnek jellemzője, hogy csak a *már beállott* bajt és kárt orvosolja, vagy inkább enyhíti, anélkül azonban, hogy bármit is tenne annak megakadályozására, hogy a *jövőben* azonos okokból hasonló károsodások előállhassanak. Ehhez a csoporthoz tartozik a *jótekonyságnak* ezernyi válfaja, de ehhez a csoporthoz tartozik mai szervezetében még jórészt a munkások betegsegélyezési biztosítása is, amely csakis az

ipari termelés során már bekövetkezett munkaképtelenség esetén nyújt megfelelő segítséget.

Az *intenzív gondoskodás* ezzel szemben működésének súlypontját a *prevenatív intézkedésekre*, a bajokat és károkat *megelőző* tevékenységekre helyezi s a *társadalmi lét objektív jeltételeinek megváltoztatásával* igyekszik az előállható veszedelmeket már a kútforrásnál visszaszorítani és a lehetőség szerint teljesen kiküszöbölni.

Kétségtelen, hogy a szociálpolitikai gondoskodás igazán értékes és jelentős eredményeket csak ez utóbbi módon érhet el. A bajok kútforrása és eredete azonban annyira *egybeesik* a jelenlegi igazságtalan s egy eltörpülő kisebbség uralmát és munkátlan jólétét a nagy tömegek kárára biztosító *társadalmi berendezkedéssel*, hogy valójában intenzív gondoskodásról ezidőszert szó sem lehet. Az a gondoskodás, amely egyáltalában lehetséges, nem alkalmas arra, hogy az általános *életnivót bármily csekély fokkal is magasabbra emelje* s mint Lasalle mondotta, csak arra jó, hogy átmenetileg segítsen azokban az esetekben, amikor »egyesek véletlenül, vagy szükségszerűen még a *munkásosztály normális helyzeténél* is alább kerülnek».

Amikor tehát *annak szükségességét hangsúlyozzuk, hogy a diákság is vonassék be a szociálpolitikai gondoskodás és biztosítás körébe*, egyszersmind annak az óhajunknak is kifejezést adtunk, hogy ez a gondoskodás *intenzív és intézményes* legyen.

Teljes tárgyilagosság mellett azonban le kell szögeznünk két tény, amelyek talán a gyakorlati megoldás szempontjából fontosak. Az egyik az, hogy a diákság esetében az intenzív gondoskodásnak ugyanolyan, vagy még súlyosabb akadályai vannak, mint egyébként, a másik pedig, hogy az extenzív gondoskodás viszont a diákságnál kevesebb kárt és veszedelmet rejt magában, mint a többi társadalmi osztályoknál.

A diákságnak a gondoskodásra utaltsága ugyanis *nem elsődleges társadalmi jelenség*, hanem anyagi jólétük vagy sínylődésük szorosan és elválaszthatatlanul szülőik társadalmi helyzetéhez kapcsolódik. Intenzív gondoskodás a diákság helyzetében tehát csak az lehet, amely az Őket eltartó vagy segélyező, de igen gyakran az általuk eltartott szülők társadalmi helyzetét is gyökeresen megjavítja, –¹ ebből a szempontból a kérdés az általános társadalmi kérdés megoldásával egyenlően súlyos nehézségeket jelent, de további súlyosbítás rejlik abban, hogy a diákság rendszerint *már nem tartozik szervesen ahhoz az osztályhoz*, amelynek társadalmi helyzete determinálja az ő helyzetét is s nem részesülhet azokban az eredményekben és kedvezményekben, amelyeket azok az osztályösszeség *szolidaritása* révén, mint személyhez kapcsolódó előnyöket maguknak kívívnak.

A másik tény igazolására pedig szolgáljon megfontolásul az, hogy a diákkor tulajdonképpen csak *átmeneti* állapotot jelent, mindössze néhány évig tart s így a diák éppen arra az *időleges* hatályú gondoskodásra szorul, amelyet az extenzív gondoskodás *még nyújtani képes*. A diáknak, mint embernek, társadalmi érdekei teljesen egybeesnek az egyetemleges emberi érdekekkel, de speciálisan helyzeti érdekei, mint diáknak, kielégíthetők olyan eszközökkel is, amelyek a nagy társadalmi kérdés megoldásánál, éppen jelentéktelenségüknél fogva, számba sem jöhetnek.

A *budapesti diáknyomorról*, a háborút néhány évvel megelőző időben a *Galilei-kör* kör által rendezett statisztikai felvétel megdöbbentő adatokat szolgáltatott arra, hogy milyen elszomorító körülmények között mennyire magára hagyottan vív elkeseredett harcot a megélhetésért s küzd elszántan az elmerülés ellen az a szerencsétlen diák, akit rossz sorsa támogatás nélkül, két keze végy esze munkájára utaltan dobott ebbe a nagyvárossá hirtelen serdült épülettömkeleg lélekvesztőibe, ahol felelős és felelőtlen tényezők egyformán kacér könnyűséggel térnek napi-

rendre minden olyan kérdés felett, mely közvetlen veszéllyel nem fenyegeti kényelmi és biztonsági helyzetüket.

A diáknyomor tényleg nem hangos, nem kiabáló, nem áll ki meztelen testet felfedő rongyokban az utcasarokra, ritkán és alig kér valamit s főképen semmitsem hangosan, nem kényszeríti barázdás ráncokba az emberek sorsát intéző hatalmaságok márványfényességű homlokait.

De vajjon azért nincs-e diáknyomor? Javult-e a helyzet a háború kitörése óta eltelt néhány esztendő alatt? Vajjon a háború, mely oly sok ezernek sorsán oly nagyot lendített fölfelé, s annyi sok milliónyi embert taszított a nyomorúság örvénylő mélységeibe, vajjon a diákembert hova sodorta?

Sajnos a diákokhoz nem ért el a „magas konjunktúra” hullámverése. A társadalmi nyomor terjedésével és mélyülésével a kereső diáknak helyzete csak rosszabbodott. A lakás és élelem, a ruházkodás, tankönyvek és taneszközök, betegség esetén orvos és gyógyszer megszerzése és előteremtése, a mai viszonyok között olyan problémákká nőttek ki magukat, amelyek messze túlhaladják a siheder diákvállak teherbíró képességét.

A fővárosban ma drága pénzen sem kapható lakás, vajjon milyen lakhelye lehet a diáknak szegényes néhány koronájáért. Mily tápértékű ételeket juttathat fejlődésben levő fizikumának, amikor oly összegeket kell azokért fizetni, amelyekkel diák csak merész elgondolásai közben szokott rendelkezni. És hol maradnak a a megélhetés ezernyi – oh mostan nem is apró – többi gondjai!

Kifejtettük már fentebb, hogy az állam vagy társadalom által a jelenben is nyújtható, habár csak extenzív gondoskodás a diákság esetében – ha rendszerben s nem ötletszerűleg történik – többé-kevésbé célra vezető is lehet. De sajnos még csak bátortalan kísérletezéseknek nyomát sem láthatjuk. Vajjon nem önmaga alatt vágja a fát az a társadalom, amely a jövő értelmiség fejlődésének útját semmivel sem egyengeti és annak irányával szemben ily nagyfokú nemtörődőséget tanúsít.

A jelenlegi háború némileg tisztultabb helyzetet teremt a társadalmi tagozódás terén. Az egymáshoz tartozókat szorosabb érdekközösségekbe kényszeríti és a szembenállókkal mutatkozó ellentéteket kiélesíti. A dolgozó és kényért kereső diáknak is fel kell ismernie osztályhelyzetét és meg kell találnia azt az utat, amely azokhoz vezet el, akik az alapjában rossz és helytelen berendezkedésű társadalom gyökeres megváltoztatásával akarják az ebből eredő társadalmi bajokat – s talán nem is utolsó sorban a proletárdiák szomorú helyzetét – orvosolni. Mi tisztán látjuk, hogy a diákság egy része már rá is tért erre az útra, tisztán látjuk és örülünk ennek, mert az egyetlen mód arra, hogy úgy segítsenek magukon, hogy ezzel a társadalmi haladást is szolgálják.

Mi – ismételjük – nem féltjük a diákságot ettől az úttól, de csodálkozással látjuk, hogy azok, akik ebben érthető okokból nagy nemzeti és társadalmi veszedelmet látnak s folytonosan erről szavalnak, nem síéinek megragadni azt a kínálkozó eszközt, amellyel ideig-óráig ellensúlyozhatják ezt a „veszedelmet” s nem sietnek a szociálpolitikai gondoskodás „védőszármányai” alá vonni a világos látásra és öntudatos cselekvésre ébredő ifjúságot.

Darvas Simon.